

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2010

BULGARIAN

HIGHER LEVEL

Tuesday, 22 June

Afternoon, 2.00 p.m. – 5.00 p.m.

Български език

*Прочетете внимателно текста и отговорете на въпросите.
Изпълнете всички задачи от трите части. Всички отговори трябва да
бъдат написани на български език.*

Младите владеят културните кодове по-добре от старите

По данни на едно социологическо проучване 40% от младите българи не четат. Аз предпочитам данните на една друга подобна анкета, която често цитирам, в която една десетокласничка беше казала - "Аз не обичам да чета, защото авторът ми казва какво да мисля, а аз не мога да му отговоря". Когато Платон преди 25 века възразява срещу писмеността, която измества устната култура, той има сходни аргументи - че когато има някакъв писмен текст, сякаш жив човек ти говори, но ако го запиташ, той не може да ти отговори.

Защо четенето в интернет и четенето на книги се възприемат като толкова различни, дори взаимноизключващи се дейности? Всъщност, думата "четене" е подвеждаща, тя е твърде многозначна. Според някои изследователи четене е и четенето на рекламите, и разчитането на морзовата азбука, на визуални и мирисни кодове, на телесно поведение, всякакъв вид декодиране е четене. Ако разширим понятието по този начин, четенето никога не може да има упадък, защото човекът е семиотично животно, той винаги и във всички ситуации ще декодира. В края на XVIII век обаче се създава особен вид четене, който има връзка със зараждащия се европейски индивидуализъм и автономията на гражданския субект. Четенето на философска, художествена и историческа литература, четенето в самота, във вглъбеност, с възможност за фантазна идентификация и проиграване на варианти и избори представлява уникален вид четене, различен от всеки друг вид декодиране. То култивира и възпитава индивида и неговата способност да бъде себе си, да бъде автономен. За разлика от това, когато човек чете в интернет, той непрекъснато е в интерактивен режим. Постоянно се нарушават границите на това, което четеш - кликаш тук и там, сърфираш, проверяваш други възможности. Човек се откъсва от онази вътрешна преданост, от онази спонтанна самодисциплина, с която се отдава на книгата.

Залезът на книгата обаче е бавен, което значи и трудно забележим. Всъщност в момента по света се регистрира увеличение на продажбите на книги. Това се дължи на диверсификацията на заглавия и автори и най-вече на популярните жанрове - визуална култура, ню ейдж, автотерапевтични техники, разни видове езотеризъм и т.н. Ако има читателски бумове, те се концентрират около фигури като Паулу Коелю, Стивън Кинг, Джоан Роулинг - популярна литература с високо качество и изключителен маркетингов усет. Тя обаче не предполага такъв тип четене, за какъвто аз говоря, а по-скоро четене, което е част от клубна принадлежност на феновете. Но това е по-скоро фенско общуване като на юношески купон, медиатизирано четене.

В тази интерактивна среда се променя и идеята какво е грамотност и как се учи. В някакъв смисъл ние живеем в общество, в което за първи път кодовете на културната грамотност се владеят повече от младите, отколкото от старите. Младите владеят повече компютър, интернет комуникация и английски. И за първи път в историята на човечеството според мен има ситуация, в която младите са по-компетентни по съвременните и доминиращи културни кодове, отколкото по-старото поколение. Това, което казвам, разбира се, е импровизация, хипотеза, интуиция - не мога да го докажа. Но ми се струва, че това вече е променило света радикално и по невидим начин.

Не искам прогнозата ми да звучи песимистично. Отива си нещо, но вероятно и нещо се ражда. Ние се намираме в началото на електронната епоха, когато нейните възможности не са се разгърнали. Предполагам, че Платон би говорил други неща за писмото, ако знаеше, че след него ще се появят Шекспир, Сервантес, Хегел, Гьоте, Достоевски и кой ли не още. Платон не е можел да знае как в един медиум, какъвто е писмеността, има скрит вътрешен потенциал, който ще компенсира дефектите, които той вижда. Ние сме сега в сходна ситуация. Можем да видим много съществени дефекти на интернет общуването, които вероятно електронната комуникация ще компенсира някак си. В далечен исторически план интернет мрежите са може би най-важната промяна, която се случва в последните 4-5 века и предстоят съвсем нов тип културни отношения, които ние не можем да предвидим. От друга страна, виждаме как в момента се губи нещо съществено. Но ако нещо се губи и то трябва да бъде компенсирано, в последна сметка съпротивата срещу тези процеси ще бъде дело на самите индивиди.

(670 думи)

Александър Кьосев, адаптация по интервю на Ана Миланова, „Дневник”, 14.09.2007

Въпроси

(100 точки)

Първа част (30 /100)

1. Какво е значението на думите или на словосъчетанията в текста?

а) самодисциплина	1 точка
б) вгльбеност	1 точка
в) импровизация	1 точка
г) хипотеза	1 точка
д) залез на книгата	1 точка

2. Защо Платон е възразявал срещу писмеността? **5 точки**

3. „Защо четенето в интернет и четенето на книги се възприемат като толкова различни, дори взаимноизключващи се дейности?” **5 точки**

4. Авторът твърди, че четенето на популярна литература е медиатизирано. Защо? Съгласни ли сте с него? **5 точки**
5. „Не искам прогнозата ми да звучи песимистично.” С какъв пример от историята си служи авторът, за да аргументира своя оптимизъм? **5 точки**
6. „В далечен исторически план интернет мрежите са може би най-важната промяна, която се случва в последните 4-5 века...” Съгласни ли сте с автора? Аргументирайте мнението си. **5 точки**

Втора част (30 /100)

„И за първи път в историята на човечеството според мен има ситуация, в която младите са по-компетентни по съвременните и доминиращи културни кодове, отколкото по-старото поколение. Това, което казвам, разбира се, е импровизация, хипотеза, интуиция – не мога да го докажа.”

Опитайте се да го докажете вие.

(около 100 думи).

30 точки

Трета част (40 /100)

Напишете съчинение (минимум 300 думи) **на една** от следните теми:

1. Отива си нещо, но нещо друго се ражда...

или

2. Никой човек не е остров.

40 точки